

Toimintaohje löydettyessä kuollut luonnonvarainen villisika

1. Ilmoittaminen kuolleena löydetystä tai sairaasta luonnonvaraisesta villisiasta

Metsästäjiä on ohjeistettu viipymättä ilmoittamaan kuolleena löydetystä tai ennen kaatoa sairaalta vaikuttaneista villisioista, sen alueen kunnaneläinlääkärille, josta villisika on löydetty. Mikäli metsästäjä ei tavoita kunnaneläinlääkärää, ilmoitus on pyydetty tekemään Eviran Helsingin toimipisteeseen (erikoistutkija Taina Laine p. 050 373 6614, taina.laine@evira.fi) tai Oulun toimipisteeseen (erikoistutkija Marja Isomursu, p. 040 512 1248, marja.isomursu@evira.fi tai toimisto p. 029530 4924). Virka-ajan ulkopuolella metsästäjä ilmoittaa päivystävälle kunnaneläinlääkärille tai suoraan läänineläinlääkärille.

Ilmoituksen vastaanottanut kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri

- Selvittää onko ilmoittaja sopinut jo jotain näytteiden tai eläimen lähettämisestä tutkittavaksi Helsingin tai Oulun Eviran kanssa.
- Kysyy ilmoittajalta (lähetteeseen) tarvittavat tiedot:
 - maantieteellinen alue (koordinaatit esim. älypuhelimien karttaohjelmalla), kunta ja AVI, josta eläin on löydetty kuolleena tai jossa se on ammuttu.
 - päivämäärä, jolloin eläin on löydetty kuolleena tai ammuttu
 - eläimen löytäjän tai ampujan nimi ja yhteystiedot
 - arvio sian iästä (aikuinen / nuori / porsas) ja sukupuoli
 - jos oireileva eläin on ammuttu, ennen ampumista todetut oireet
 - jos eläin on löydetty kuolleena, ruhon tila
- Selvittää, voiko ilmoittaja auttaa käytännön järjestelyissä (esim. näytteiden otto, lähettäminen, ruhon siirtäminen, hautaaminen jne.)
- Ilmoittaa asiasta läänineläinlääkärille tai Eviraan EHYT -yksikköön.

Jos jatkotoimista Helsingin tai Oulun Eviran kanssa on jo sovittu, riittää yleensä saadun ilmoituksen välittäminen läänineläinlääkärille tai Eviraan EHYT -yksikköön.

2. Tilannearvio ja jatkotoimien suunnittelu

Jos jatkotoimista ei ole sovittu tai on päivystysaika, tulee läänineläinlääkärin, yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa arvioida, voiko kyseessä olla epäily afrikkalaisesta sikarutosta ja onko tarpeen, että kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri käy tarkastamassa kuolleen eläimen ja ottamassa siitä näytteet. Jos erityistä epäilyä afrikkalaisesta sikarutosta ei ole, voi metsästäjä ottaa ja lähettää näytteet.

Eläimen löytöpaikka vaikuttaa epäilyn asteeseen ja esim. Etelä-, Kaakkois- ja Itä-Suomesta kuolleena löytyneet villisiat on tärkeä saada tutkittavaksi nopeasti, virkaeläinlääkärin tarkastus voidaan kuitenkin sopia tapauskohtaisesti. Afrikkalaiseen sikaruttoon sopivat oireet tai löydökset vahvistavat epäilyä.

- Kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri ilmoittaa metsästäjälle tai ilmoittajalle sovituista jatkotoimista ja sopii käytännön järjestelyistä.

Toimintaohje virkaeläinlääkäreille löydettyä kuollut luonnonvarainen villisika

3. Näytteenotto ja näytteiden lähettäminen

➤ Näytteet;

- yli 50-kiloisesta villisiasta otetaan pääsääntöisesti kattavat elinnäytteet (munuainen, perna ja verta ilman antikoagulanttia, autolysoituneesta ruhosta myös jokin pitkä luu tai rintalasta) paikan päällä
- alle 50-kiloiset villisiat lähetetään Eviraan kokonaisena tutkittavaksi. Etelä-, Kaakkois- ja Itä-Suomesta kuolleena löytyneet villisiat ja ne eläimet, joissa tutkimuksen perusteella herää epäily afrikkalaisesta sikarutosta tulee toimittaa Helsingin Eviraan tai viedä Eviran lähimpään toimipaikkaan, jotta virologiset näytteet saadaan mahdollisimman nopeasti tutkittavaksi.

3.1. Ohjeistus metsästäjille elinnäytteiden näytteenotosta

- Ota näytteet mahdollisimman pian eläimen kuoleman jälkeen
- Pakkaa elimet ja veriputki erikseen kahteen muovipussiin ja jäähdytä jääkaapissa yön yli
- Kääri pussit sanomalehti-, talous- tai muuhun imevään paperiin
- Laita tämän jälkeen pussit lähetyslaatikkoon tai Matkahuollon tai Eviran lähetyspussiin, laita mukaan myös täytetty lähete
- Jos lähetät samassa paketissa näytteitä useasta eläimestä, merkitse yhden eläimen näytepussit ja vastaava lähete samalla numerolla
- Lähetä näytteet läänineläinlääkärin tai Eviran kanssa sovitulla tavalla, esim. Matkahuollon mukana.
- Elinnäytteet lähetetään eläintautivirologian yksikköön: Evira, Eläintautivirologia, Mustialankatu 3, 00790 Helsinki
- Evira maksaa lähetyskulut

3.2. Ohjeistus virkaeläinlääkärille

- Ohjeista metsästäjää näytteiden tai ruhon lähettämisessä (ohjeen kohta 3.1 tai läänineläinlääkärin kanssa sovittu tapa). Ohjeista tarvittaessa pesusta ja desinfioinnista kohdan 5. mukaisesti.
- Tarkasta kuollut eläin ASF/CSF viittaavien muutosten varalta ja kirjaa muutokset läheteeseen.
- Pakkaa ja lähetä näytteet tai ruho läänineläinlääkärin kanssa sovitulla tavalla tai helposti leviävien eläintautien toimintaohjekansion ohjeiden A 4.2. ja 4.3. mukaisesti.

4. Ruhon säilytys ja hävittäminen

Jos Eviraan lähetetään pelkät elinnäytteet ja villisian epäillään sairastaneen afrikkalaista sikaruttoa, tulee kuolleen villisian säilytys ja hävitys suunnitella. Myös ruhot, joihin ei liity eläintautiepäilyä suositellaan haudattavaksi. (Jos afrikkalaista sikaruttoa tai muuta eläimiin tai ihmisiin tarttuvaa tautia ei todeta, eläintä ei kuitenkaan tarvitse haudata tai hävittää ellei se aiheuta haju- tai muuta haittaa.)

- Ruho tulee mahdollisuuksien mukaan hävittää heti tai säilyttää sellaisessa paikassa, etteivät luonnonvaraiset eläimet pääse siihen käsiksi eikä mahdollinen tartunta leviä ruhon siirtelyn tai säilytyksen yhteydessä.

Toimintaohje virkaeläinlääkäreille löydettyä kuollut luonnonvarainen villisika

- Ruho voidaan siirtää metsästä esim. pressujen avulla ja se voidaan väliaikaisesti säilyttää esim. auton peräkärjessä pressuilla tai muovilla suojattuna. Ruho kannattaa siirtää lähimpään sellaiseen paikkaan, josta se saadaan Honkajoen keräilyauton kyytiin tai johon se haudataan. Näytteenoton jälkeen, ennen siirtoa, ruho tulisi suihkuttaa kauttaaltaan 1 % Virkon S -desinfiointiaineella. Säilytyspaikka (esim. peräkärri tai varasto) tulee pystyä puhdistamaan ja desinfioimaan.
- Hävitys joudutaan harkitsemaan tapauskohtaisesti, alla suuntaviivoja:
 - Koko maasta pienet porsaat tai alle 50 kg eläimet, jotka saa lähetettyä Eviraan, menevät Evirasta hävitykseen Honkajoelle. Jos Eviraan lähetetään vain näytteet, niin ruhon kanssa toimitaan kuten isojen sikojen kohdalla.
 - **Keräilyalueella** aikuiset villisiat yli 50 kg:
 - jos oireita -> ensisijaisesti keräily, LEL järjestää haun Honkajoelle (oma keräily tai keräilyerän viimeinen haku, myös nautakeräily voi hakea). Vaihtoehtona on hautaaminen maahan.
 - jos ei oireita -> hautaaminen maahan, talvella kaatopaikalle haudattavaksi tai keräily (ei erilliskeräilyä).
 - **Keräilyalueen ulkopuolella** aikuiset villisiat yli 50 kg:
 - jos oireita -> hautaaminen maahan tai kaatopaikalle / jos kyseessä vakava epäily LEL järjestää haun Honkajoelle (myös nautakeräily voi hakea keräilyerän viimeisenä)
 - jos ei oireita -> hautaaminen maahan, talvella kaatopaikalle haudattavaksi

5. Puhdistus ja desinfiointi tautiepäilyn yhteydessä

Virkaeläinlääkäri huolehtii omalta osaltaan ja ohjeistaa riittävistä puhdistus- ja desinfektioitoimista ruhon siirtelyyn tai metsästykseen osallistuneita henkilöitä:

- Pese autosi lähimmässä autopesussa, puhdista myös sisätilat.
- Pese saappaat ja kengät näkyvästä liasta.
- Pese metsästysmatkalla mukana olleet koirat huolellisesti.
- Pese ja puhdista omat varusteesi ja metsästyskoirien varusteet mahdollisimman hyvin.
- Liota käyttämiäsi vaatteita desinfiointiliuksessa (alla) ja pese ne pesuohjeen mukaisessa korkeimmassa lämpötilassa.
- Pidä pestyjä vaatteita, saappaita ja varusteita kuumassa saunassa (> 60 °C kauttaaltaan vähintään 30 min) tai vaihtoehtoisesti 1 % Virkon S -liuksessa tai 2 % hypokloriittiliuksessa. Noudata desinfiointiaineiden valmistajan ohjeita ja huuhtelee tarvittaessa.
- Käy itse saunassa.
- Älä vieraile sikatiloilla äläkä osallistu villisian metsästykseen, ennen kuin on kulunut 48 tuntia puhdistustoimista. Vältä tänä aikana myös riistaruoinnin rehun ja petohaaskan käsittelyä, täydennystä tai ruokintapaikalla käymistä.

6. Kulut ja laskutus

- Jos kuollut eläin hävitetään Honkajoella, Honkajoen lasku maksetaan eläinlääkintähuoltomäärärahoista (eläintautivalmius) AVI:ssa.
- Metsästäjien tai ilmoittajien varusteiden, vaatteiden tai auton puhdistukseen tarvittavien pesu- tai desinfiointiaineiden tai autopesun kulut maksetaan eläinlääkintähuoltomäärärahoista (eläintautivalmius) AVI:ssa. Näytteenottoon ja desinfiointiin tulisi ensisijaisesti käyttää valmiusvaraston tarvikkeita, jos se on käytännössä mahdollista.